

A KISBÍRÓ

A kisbíró ugyanolyan csizmát viselt, mint amilyen apukának volt odahaza, azzal a különbséggel, hogy az apukáénak a szára vissza volt hajtva, és sárpöttyök csúfították, a kisbíró csizmája viszont csillogott, akár a friss szurok. Amikor befordult a templomnál, már a Malom utcában is hallani lehetett a dobpergést. Olyankor a lányok elébe szaladtak.

A kisbíró alacsony, mokány ember volt, és elegáns zsávolyöltönyében méltósággal közeledett. Kétutcánként lecövekelt. Előhúzta övéből a dobverőket, és aprókat vert a feszített bőrre, mintha csak szórakoztatni akarná a köréje sereglőket. A bemelegítő ütögetés hamar gyorsuló pergésbe váltott, amit a kisbíró egy éles rácsapással zárt le, ami Terikét az ostor hangjára emlékeztette. Ezután széthajtogatott egy papirost, és harsányan olvasni kezdte, ki halt meg, hol tartanak árverést, mikor veszik át a sertést vagy a baromfit. Tőle lehetett megtudni, hogy milyen ingatlan szabadult fel, és hogyan zajlik a kiárúsítás. Beszámolt a gabonaválság idején életbe lépő jogszabályokról, ismertette az árvízkárr költségeit, és rendszeresen figyelmeztette a lakosságot kötelességeinek betartására, mint amilyen az eboltás, a járdát borító hó eltakarítása vagy az adófizetés.

Amikor végzett, visszadugta a dobverőket az övébe, kezét bakelitperemes hivatali sapkájához emelte, és ment tovább. A németvárosiak egyre nagyobb számban gyűltek köré. Egyesek már a templomtól kísérték, utcáról utcára haladtak vele, ahogy a cirkuszi látványosságokkal szokás. Így jutott el a temetőig.

Terike mindig várta ezt az önérzetes, de közvetlen embert, aki mindenkire szakított időt, és minden kérdésre a legjobb tudása szerint felelt. Ennek köszönhette népszerűségét, mint a legjobb tanárok vagy a plébános úr. Amikor egyszer arról hozott hírt, hogy a vasárnapi piacon kiskutyák vásárolhatók, Terike vette a bátorságot, odalépett hozzá, és az árukról érdeklődött. Boldogan szaladt haza. Anyuka azonban hajthatatlannak bizonyult. Szigorúan kijelentette, hogy az eb sokat eszik, amire nincs elegendő fedezet, pláne most, és különben sem olyan környéken élünk, hogy őrizni kelljen a házat. Terike csalódottan vette tudomásul, hogy megint le kell mondania a jószágáról, de ezt is meg lehetett szokni, és egyébként is akadt számos teendő, ami elvonta a figyelmét.

A kisbíró karácsony második napján is jött. Nagyon hideg volt. Az öltönyre sötétkék vattakabátot húzott, a bajuszán megtapadt a zúzmara. Előbb a Bárány utca végén állt meg. Terikének már messziről feltűnt, hogy amikor beszél, olyan, mintha füstöt eregetne. De nem hallotta a hangját, csak sejtette, hogy ez különleges alkalom lehet, mert kivételesen sokan megrohmozták. Ők, apukával a Malom utca sarkán várták be, ahol szintén megállt, noha a két utca egymás közvetlen szomszédságában feküdt. Mielőtt verni kezdte volna a bőrt, megtornáztatta az ujjait, pedig órák óta dobolt már. Sóhajtott. Pára csapott ki a száján.

Amikor végzett, leemelte a sűrke hivatali sapkát a fejéről, és elmélyülten igazgatta a bélést. Megdörzsölte a halántékát, a dobverőket az övébe süllyesztette, és tisztelgés nélkül elindult az Ív utca felé. Többen utánaeredtek, faggatták. A kisbíró zavartnak és feszültnek tűnt, de egy pillanatra sem vesztette el a türelmét. Fegyelmезetten vonult a kijelölt útvonalon.

Terike nem tudta eldönteni, rosszul értett-e valamit, vagy minden porcikája tiltakozik az ellen, hogy felfogja, mit hallott az imént.

Szájáról szájra hullámozott a hír. Néhányan hitetlenkedtek, mások grombaságot kiabáltak a kisbíró után.

De a kisbíró senkit nem hagyott kétségek között. A következő napokban többször visszatért, és bejárta ugyanazt az útvonalat, amelyet huszonhatodikán. Először a templom előtti téren húzta elő a dobverőket, azután a Bárány utca vége következett, majd a gróf Wenckheim és a Malom utca sarkán állt meg, és így, utcáról utcára haladva, a kíváncsiskodók népes seregétől övezve jutott el a temetőig. De mint akinek sietős, a megszokottnál lényegesen nagyobb tempót diktált.

Terike és apuka minden alkalommal kisiettek a dobpergés hangjára, de a hírek jöttányit sem változtak, a kisbíró mindannyiszor arra hívta fel a lakosság figyelmét, ami az itt-ott elszórt plakátokon már olvasható volt, és amiről a németvárosiak maguk is suttoztak egymás között napok óta.

Ahogy hazafelé baktattak, és apuka megszorította a kezét, Terike megérezte a tömzsi ujjak, a dolgos markok erejét, de ebben az erőben most nem volt semmi diadalmas vagy nagyszerű. A szorítás is inkább tűnt kapaszkodásnak, mint az apai tekintély megnyilvánulásának. Súlyos, karácsonyi csönd volt, hideg csönd, a hó helyett köd szitált. Szótlanul haladtak a nyílt utcán.

Terike azon gondolkodott, ha apukának csakugyan mennie kell megint, hogyan fogja elbírní azt a húsz kilogrammos csomagot, amit engedélyeznek. És ők hogyan fogják kibírni mindezt újból, amikor másról sem szólt az

elmúlt három év, mint az idegőrlő várakozásról, az ide-oda hánykolódó és sokszor eltűnni látszó reményről, és ha időnként el is tudtak vonatkoztatni attól, hogy apukát elparancsolta mellőlük a háború, egy pillanatig sem volt kérdéses, hogy nélküle képtelenség rendesen élni idehaza. Nem, szó se lehet róla! Eleve hogyan lehetséges mindez, ha ők nem is svábok! Hiszen apuka egy árva szót sem beszél ezen a nyelven, és anyuka is csak akkor vált németre, amikor ideges, vagy ha olyat akar közölni apukával, amiről jobb, ha nem tudnak a gyerekek. Persze, hiába fáradozik, ha apuka sem érti, amit mond. Ezen majdnem elnevette magát, de aztán megcsapta a nyers hideg, és újból a fülébe csengett a kisbíró hangja. Közhírré tétetik, közhírré tétetik. Közhírré tette, hogy akinek német felmenői vannak, annak munkaszolgálatra kell menni. Hát hogyan lehet ez köz hír?! Hogyan említhető egy napon az eboltással, a vásártartással vagy az árokásással? A kisbíró Ventz János asztalos indulatos kérdésére válaszolva felhívta az egybegyűlték szíves figyelmét, hogy ő csak a kötelességét teljesíti. Amikor követelték, hogy árulja el, hová viszik őket, szemlesütve azt mondta, messzire, és hogy tanácsos jó meleg vattakabátot becsomagolni. Valaki az oroszokat átkozta, de lepisszegték. Terike úgy mormolta magában az előírásokat, akár a szorzótáblát. Két váltás fehérnemű, két rend ruha. Másodikán, kedden kell gyülekezni a huszárlaktanyában. Apukám, a katona. Január másodika. De hiszen az már egy új év.

Amikor hazaértek, apuka érthetetlen módon felszólította, hogy verje le a csizmájáról a sarat. Terike zavartan megtorpant. Apuka közben benyitott, belépett a házba. Terike tanácstalanul álldogált a küszöbön.

De hiszen nincs is sár. Köd van, és zúzmara.

Végül azért kettőt toppantott a lábával.

Vízkereszt előtt két nappal leszedték a karácsonyfát. Készülődtek. Anyuka gyönyörű világos pufajkát varrt, csizmanadrágot és jégeralsót hajtogatott a batyu aljára, sült húst, almát, süteményt csomagolt, és egy kövér veknival koronázta meg a stószot. Apuka kérésére innivaló nem került a holmi közé, a közbülső állomásokon úgyis tudnak majd vizet vételezni, minek terhelni azzal is a zsákot. A közbülső állomások jelentették a kapaszkodót. De a végállomást senki nem tudta. Terike fojtott idegességet tapasztalt ezekben a napokban. Feszülten szortíroztak, ingerülten kerülgették egymást, egyszer-egyszer fel is csattantak a szülők, de amilyen viharosan összekülönböztek, olyan hirtelen ülepedett le minden indulat, és folyt tovább a szótlan pakolás. Rossz előérzetük volt, amit nem sikerült palástolni. Ha napközben csöndesen tettek-vettek is, esténként látogatók érkeztek, családtagok, barátok, és ilyenkor megélnékült a ház. Körbeülték az étkezőasztalt, pipára

gyújtottak, fröccsöt ittak, és tanakodtak. Találgatták, mi vár rájuk, de nem jutottak előbbre. Innen-onnan kellemetlen hírek szivárogtak, amelyek nem kecsegtettek semmi jóval. Rabságba megyünk, ezt a következtetést vonták le, de az asszonyok, akik a rendelet értelmében itthon maradhattak, siettek megnyugtatni őket.

Négy zsákból állt apuka felszerelése. Többet nyomott húsz kilónál, de a hatóság nagylelkűen járt el: hagyta.

Ötödikén gyülekeztek a huszárok kaszárnyájában, ahol a bevonuláskor is, és ahová Terike ezúttal nem tehetett be a lábát. Hosszan integettek egymásnak, mint a pályaudvaron szokás, ha valamelyik rokon messzire utazik. A legrosszabbra gondoltak: hogy elviszik apukát, és nem hozzák vissza többé. Nagytata sem őrizte meg az önuralmát. Míg hazafelé terelte a lányokat, sötét örületnek nevezte, ami történik, és indulatosan azt hajtogatta, hogy szitává lyuggatták Németvárost.

Anyuka úgy határozott, hogy a lányok nagymamáéknál maradnak aznap, amikor a szerelvény elindul.

Zimankós nap volt. Az asszonyok kora reggel a huszárlaktanyánál várták, és a pályaudvarig kísérték a gyászos menetet. A síneken messze elnyúlóan vagonok vesztegeltek, a szerelvény élén álló fekete mozdony türelmetlenül füstölt és fújtatott. Soha ennyi embert nem látott a csinos, piros téglás állomás.

Egymás kezét már nem foghatták meg, de anyuka jól látta, amint apuka felkapaszkodik a vagonba. Ismerte ezt a mozdulatot, három évvel ezelőtt rögzült belé. Pontosan így húzta fel magát az ura a vonatra, amikor a frontra indultak. Az egy alacsony, szikár ember volt, sugárzott róla az erő és a határozottság. Ez a kényszermunkára ítélt férfi erősnek tűnt, de szomorú szeme alatt mély rovátkákat hagytak a frontszolgálat hónapjai, és az összehangolt, fegyelmezett mozdulatsor, amellyel megragadta a fogantyút, és szempillantás alatt a vagon belsejébe lökte magát, a látszat ellenére tanácstalanságról árulkodott.

Nyílt és csapódott a vagonajtó. A bakker figyelmeztette a hozzátartozókat, hogy lépjenek hátrébb. De nem indultak azonnal. Csak a mozdony okáda a füstöt továbbra is. Nemsokára túlkölés hallatszott, aztán vonatfütty hasított bele az izgatott mormolásba. És akkor rándult egyet a szerelvény.

Az egyik kocsi oldala hibás volt, a fa mintázatában ott maradt egy ovális lyuk. Az elindulás pillanatában valaki kidugta rajta, és behajlította a mutatóujját. Anyuka nem állt közel a vagonhoz, de tudta, kinek az ujját látja, és

azt is, hogy rajta kívül senkinek nem tűnt fel a jelenet. Vastag, görbe ujj volt, négyzet alakúra vágott sárgás körömmel. Nem tudta levenni a szemét róla.

Többen, főleg a fiatalabbak, fittyet hánytak az előírásokra, és futottak a zihálva meglóduló vonat mellett. A pályaudvar épületét elhagyva lassítani kezdtek, gyaloglásba váltottak, majd megálltak. Zsebkendőt lobogtattak a távozó kocsik után, amelyek percek múltán végleg eltűntek a szemük elől.

Szállingózni kezdtek az emberek. Végül anyuka is kézbe vette a kaskát, lassan sarkon fordult, és elindult nagymamáék háza felé.

Amikor belépett az ajtón, már mindenki az asztalnál ült. Csak nagymama állt, a tűzhelynél. Épp leemelte róla a fazekat. Húsleves volt ebédre, mintha vasárnap volna, gazdagon megrakva répával és zöldséggel.

Terike és kishúga fölemelkedett a székből. Anyuka intett, hogy üljenek vissza. Leengedte a fekete kötött sálát a nyakából, és kigombolta a kardigánját. Végigsimított a haján. Leült közéjük.

Terike megmarkolta a merőkanalat, és színültig rakta a tányérokat. Gépiesen ettek. Aztán nagymama váratlanul lerakta a kanalat, és a szeméből kibuggyantak a könnyek. Ekkor Terike kishúgából előtört a sírás. Nagytata nem nézett fel, de ő is abbahagyta a kanalazást. Anyuka az asztalra könnyökölt. Összekulcsolta az ujjait a tányér felett. A fejét csóválta, és halkán megszólalt:

– Nem kell aggódni. Semmiben nem szenvednek hiányt.

Terike fülsértő zörgéssel kitolta maga alól a széket. Tisztában volt vele, hogy meggondolatlanul cselekszik, és hogy udvariatlanságot követ el, de a helyzet olyannyira rendkívüli volt, hogy nem törődött a következményekkel. Kabátot húzott, füles sapkát nyomott a fejébe. Betette maga mögött az ajtót, lebecgett a hátsó lépcsőn. Senki nem szólt utána. A színbe tartott, ahol apuka ifjúkori vázas biciklijé állt. Feltornázta magát rá, és kigurult a főutcára. A hideg szél becsapta mögötte az utcaajtót.

A szíve a sugárút felé húzta, de félt arrafelé menni, ahol nemrég még apukáék vonultak. Lekanyarodott a templomnál, és végigtekert a gróf Wenckheim utcán. Elgurult a Barány és a Malom előtt, majd befordult a Zöldi utcába, amely a Kis-Köröshöz és a hídhoz vezetett, ahol apuka megtanította úszni, és ahol azóta is fürdenek, ha szép az idő. Az idő most csúnya volt, a lankás gátoldalt zúzmara, a partot törött jéglemezek borították. A hídhoz érve levetette magát a kerékpárról. A fájdalom ekkorra már elviselhetetlenné vált. Először a lábszára kezdett sajogni, aztán ez a sajgás végigfutott a combjában, és megcsavarta a csípőjét, mintha ki akarnák szakítani a helyéből, vagy mintha valaki ökölbe szorított kézzel, tiszta erőből ütné

a beteg testrészt. Ahogy a híd korlátjába kapaszkodott, már a gerince is bizsergett, és úgy érezte, lángol a háta, mint a tébécéseknek. Kínjában összeszorította a szemét. De csak nem jött a sírás. Kimerülten fújtatott, sűrű, rossz szagú párákat lehelt. Borzasztó hideg volt. A kabát visszahajtott mandzsettájába törölte az orrát, és kinyitotta a szemét.

Ekkor vette észre a kutyát odalent.

Kövér, túltáplált állat volt, vagy csak puffadt, mint a herélt ebek. Mintázata alapján korcsnak tűnt, barátságos házőrzőfajtának, akit Morzsának vagy Hektornak neveznek a németvárosiak. De ebben nem volt biztos, a kutya arcát ugyanis nem láthatta. Az a homokos fenék felé nézett, és csak a jéghideg víz vágta az ritmusára kalimpáló lábak, valamint a felszín alatt dühösen rángatózó vaskos lánc árulkodott arról, hogy mielőtt a vízbe hajították, koloncot kötöttek a nyakába.